

Clár Náisiúnta Traenála do Bhoird Bhainistíochta (Bunscoileanna)

Airgeadas Boird agus Ról an Chisteora

2008

An tAcht Oideachais 1998 S. 18 (1)

Coimeádfaidh Bord gach cuntas agus taifead cuí agus gnách ar airgead a fhaigheann sé nó caiteachas a bhaineann le hairgead mar seo agus déanfaidh se deimhin de go n-iniúchtar agus go ndeimhnítear gach cuntas mar seo go cuí de réir na gcleachtas cuntasaíochta is fearr.

Cuntais

Coimeádtar leabhair chuí, taifid agus cuntais i bhformaid atá...

- Sothuigthe
- Ciallmhar – *solathraíonn sé eolas do bhuiseadú agus do phleanáil airgeadais*
- Cruinn
- De réir Cleachtais Chuntasaíochta Mholta
- Faoi réir iniúchta ag an Roinn Oideachais agus Eolaíochta.

Coimeádtar cuntais agus taifid chuí...

- Chun a chinntiú go mbíonn eolas cruinn ar fáil ar bhonn rialta
- Chun a chinntiú go mbunaítear cinnteoireacht ar eolas cruinn
- Chun a chinntiú go gcomhlíonfaidh an Bord a fhreagrachtaí mar bhord.

Ta an Bord freagrach do na grúpai seo a leanas...

- Pobal Scoile
 - Tuismitheoirí
 - Líon Foirne
 - Daltaí
- Patrún
- Iontaobhaithe
- An Roinn Oideachais agus Eolaíochta agus a gcuid iniúchóirí (iniúchóirí inmheanacha, an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste, AE)

Toghfaidh an Bord cisteoir de réir na gcritéar seo a leanas...

- Cumas
- Taithí
- Freagracht
- Spéis

Dualgais an Chisteora

- Coimeád na cuntais scoile
- Ullmhaigh buiséid
- Cuir airgead i dtaisce
- Socraigh íocaíochtaí
- Socraigh mionairgead
- Pléigh le párollaí, lena n-áirítear Íoc mar a Thuillir, Árachas Sóisialta Pá-choibhneasta, Cuntais Choigiltis Scoir Phearsanta
- Cloígh le riachtanais an Rialtóra Airgeadais – L30, L60, L45
- Coimeád dearbháin íocaíochta le haghaidh iniúchta
- Cuir ráiteas cuntas cothrom le dáta i láthair ag gach cruinniú Boird
- Socraigh íocaíocht árachais.

Ag Coimeád Cuntas

- Coinnigh simplí é
- Déan dúbláil a sheachaint
- Déan anailís ar eolas

Córais Coimeád Leabhair

- Leabhair Anailíse Láimhe
- Scarbhileoga Ríomhaireachta
- Pacáistí Cuntasaíochta Bogearraí.

Cleachtas cuntasaióchta...

- Is don ghnó amháin ar cuireadh ar fáil iad a dhéanfar gach deontas Stáit on Roinn a úsáid
- Ullmhófar méid iomlán ioncam agus chaiteachas an Bhoird Bhainistíochta ag deireadh na bliana scoile
- Ba cheart go ndeimhneofaí nó go n-iniúcháfaí cuntais go cuí.

Cuntais Bhainc...

- Cuir teorainn le líon na gcuntas bainc
- Tá an Roinn Oideachais agus Eolaíochta ag íoc isteach i gcuntas amháin anois.

Cleachtais Chuntasaíochta

- Cinntigh go bhfuil gach táille dlite
 - éilithe
 - faighte
 - taifeadta
- Ní mór gach airgead a fhaightear a chur i dtaisce i gcuntas bainc na scoile.

Cleachtas Cuntasaíochta

Nuair a thaifeadtar ioncam, tabhair faoi deara...

- an dáta
- an fhoinse
- an méid
- an cuspóir lenar soláthraíodh an t-airgead.

Coimeád Fáltas

Leabhar Taisce

- Á sholáthar ag an mbanc
- Á choinneáil in áit dhaingean
- Cuir gach airgead/seic a fhaightear i dtaisce
- Cuir airgead i dtaise go tráthrialta
- Déan anailís ar an taisce

Níor cheart suimeanna móra airgid a choinneáil ar áitribh scoile riamh.

Coimeád Fáltas *ar leanúint*

- Comhairle fála ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta
- Ráiteas ar dheontais a eisítear
 - Trastagairt le dáta agus méid Ríomhaistriú Airgid (EFT)
 - Líon isteach seoltóir agus ordú dáta.

Íocaíochtaí...

- Ba cheart gach íocaíocht a dhéanamh trí sheic nó trí dhírdhochar
- Ní mór don Chathaoirleach agus Chisteoir gach íocaíocht seic/aistarraingt a shíniú
- D'fhéadfadh an Cathaoirleach ball eile den bhord a ainmniú cé is moite den chisteoir chun a shíniú ina (h)éagmais
- Beidh na híocaíochtaí le bheith...
 - údaraithe
 - taifeadta
 - íoctha ar bhonn tráthúil
 - de réir plean/buiséid.

Sonraí Taifid maidir le híocaíochtaí

- Dáta
- Íocaí
- Uimhir an tseic
- Méid
- Anailís.

Seicleabhar...

Á sholáthar ag an mbanc

- Á choinneáil in áit dhaingean
- Ní mór seiceanna bheith iníoctha le triú páirtithe
- Ní mór gach seic bheith trasnaithe “c/a íocaí amháin, neamh-inchaibidle” (“a/c payee only, not negotiable”)
- Ba cheart seiceanna do Mhionairgead a eisiúint chuig Mionairgead
- Coinnítear seiceanna cealaithe
- Cealaítear seiceanna i ndiaidh eisiúna – cuir é seo in iúl don bhanc
- Eisítear seic ach
 - *Nuair a eisíodh, seiceáladh agus faomhadh sonrasc*
 - *Tuarastal – nuair a áirítear liúntais, asbhaintí.*

Seicleabhar ar leanúint...

- Ní dhéantar íocaíocht go brách gan doiciméadú tacaíochta
- Seiceálar sonrasc i gcomhair fianaise fáil earraí/seirbhísí/cainníocht/cáilíocht/praghas
- Nuair dhéantar íocaíocht
 - ✓ Marcáil íoctha ar an sonrasc
 - ✓ Déan é a thrastagairt le huimhir an tseic
 - ✓ Dáta na híocaíochta
 - ✓ Stub seic – cuir an uimhir sonraisc isteach
- I ndiaidh na híocaíochta – cuir an sonrasc i gcomhad.

Coimeád íocaíochtaí seic

- Scíobh orthu ar bhonn tráthuíl
- Scríobh an méid iomlán ar bhonn míosúil agus tiomsaigh bliain go dáta ag deireadh na míosa
- Déantar anailís ar íocaíocht ar fud na gceannteideal príomhchaiteachais
- Tá gach iontráil le cur i seachamh uimhir an tseic
- Nuair a chealaítear seic scríobh isteach an dáta, cealaítear faoi cholún Íocaí agus 'Neamhní' sa cholún méid an tseic
- Cinntítear go ndéantar gach dochar díreach agus táillí bainc a iontráil.

Buiséad á Ullmhú

- Ag tús na bliana airgeadais ba chóir don Bhord buiséad a ullmhú agus buiséad a ghlacadh chuige féin don bhliain
- Níor cheart go ngabhfadh caiteachas boird thar an ioncam bliantúil
- Ba cheart go ndéanfaidh an Bord foráil ar gach mír chaiteachais ábhartha e.g. costais oibriúcháin, árachas, riachtanais seomra ranga etc.
- Buiséad do chaiteachas suntasach rud nach dtagann i gceist ach ó am go chéile
- Fochoiste airgeadais más gá.

(Féach Rannóg 19 (f) L. 20-21, Comhdhéanamh na mBord agus na Rialacha Imeachta, An Roinn Oideachais agus Eolaíochta)

Buiséad á Ullmhú

- Níl aon mhodh amháin chun buiséad a ullmhú oiriúnach do gach bord
- Ba cheart é a bhriseadh anuas i dtreimhsí níos giorra – téarmaí / míonna
- Pointí tosaigh
 - ioncam san iomlán
 - dliteanais chinnte
- Údair mhachnaimh
 - sreabhadh airgid – an tráth ina n-íoctar na deontais
 - tosaíochtaí don Bhord Bainistíochta.

Ioncam Samplach

- Deontais Capitíochta
- Deontas Seirbhísí Coimhdeacha
- Scéim Deontais do Mhionoibreacha
- Fruiliú Áitribh Scoile
- Lacáiste Ola, má tá sé ar fáil
- Lacáiste Rátaí Uisce, má tá sé ar fáil
- Deontais Churaclaim
- Tacaíocht Foghlama
- Ranníocaíocht Dheonach
- Tiomsú Airgid
- Aon ní eile.

Deontas Caipitíochta

- Deontais Chaipitíochta (bunaithe ar líon na ndaltaí sa scoil ó 30/09 na bliana scoile roimhe)
 - €200.00 (*Meán Fómhair 2008*)
 - A fuarthas ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta
 - Úsáidtear an t-airgead chun costais oibriúcháin na scoile a chomhlíonadh
 - Teas
 - Glantachán
 - Árachas
 - Earraí Teagaisc
 - Cothabháil áitribh agus thailte na scoile.

Deontais Chaipitíochta...

- Faightear iad ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta
- Ná úsáidtear é i gcomhair cothabháil ghinearálta nó deisiú
- Ní cheadaítear caiteachas caipitiúil a úsáid ach i gcomhair mórchaiteachas caipitiúil e.g. síneadh
- Ní mór ceadú i scríbhinn a fháil ó Phatrún agus ó Iontaobhaithe
- Ní mór cead scríofa ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta a fháil
- Cloígh le rialacháin tógála reatha agus le rialacháin phleanála.

Deontais eile de chuid na Roinne Oideachais agus Eolaíochta

- Maoiniú Cóiríocht Scoile
- Scéimeanna Míbhuntáiste
- ICT, Leathanbhanda
- Scéim Deontas do Leabhair Scoile
- Tacaíocht Foghlama
- Deontais d'Oideachas Speisialta
- Iompar Scoile
- Maoirsiú
- Tacaíocht Teanga (< 14 dalta)I
- Nua-theangacha (*i gcás inarb infheidhme iad*)
- Eile

Tiomsú Airgid

- Ní mór go mbeadh toiliú roimh ré ón mBord i gcás tiomsú airgid in ainm an Bhoird
- Ba cheart go rachadh Comhlachas Tuismitheoirí i gcomhairle leis an mBord maidir le tiomsú airgid ar mhaithe leis an scoil nó le tionscadail scoile
- Is faoin mBord i gcomhairle leis an gComhlachas Tuismitheoirí atá caiteachas na gcistí seo
- Ní mór gach airgead a thiomsaítear le haghaidh tionscadal comhaontaithe a chur i dtaisce i gcuntas na scoile
- Ba chóir airgead a bhailítear a úsáid chun na críche lena dtiomsaítear an t-airgead
- Tá Comhlachas Tuismitheoirí i dteideal airgead a thiomsú dá riarachán féin.

Buiséad Samplach - Caiteachas

- Tuarastal
 - Airíoch
 - Lucht glantacháin
 - Rúnaí
- Áirgí
 - Leictreachas
 - Guthán
 - Ola
 - Uisce
 - Ábhair ghlantacháin
- Riarachán
 - Oifig
 - Baincéireacht
 - Cánacha
 - Árachas
- Seomra Ranga
 - Tomhaltáin
 - Trealamh/leabhair
- Bord Bainistíochta
 - Oiliúint agus forbairt foirne
 - Cúram tréadach/éiteas
 - Caiteachas
- Cothabháil
 - Deisiú agus Cothabháil
 - Mionsaothair thógála
- Deontais m.sh.
 - Tacaíocht foghlama
 - Deontas leabhair

Párolla

- Duillín Pá
- Íoc mar a Thuillir/Árachas Sóisialta Pá-choibhneasta
- Cuntais Choigiltis Scoir Phearsanta
- Comhlíonadh Riachtanais na gCoimisinéirí Ioncaim
- Tuairisceáin Mhíosúla P30 a chur ar ais chuig na Coimisinéirí Ioncaim (in am trátha)
- Tuairisceáin Bliantúil P35 a chur ar ais chuig na Coimisinéirí Ioncaim
- Foirceannadh P45 (chuig fostóir) + cóip chuig an Oifig Cánach
- P60 Bliantúil (chuig fostaí).

Taifid Tuarastail: dea-chleachtas...

- Níor cheart íocaíocht a dhéanamh riamh roimh ríomhaireacht a dhéanamh
- Íocaíocht a dhéantar trí sheic nó Aistriú Cistí Leictreonacha amháin
- Ní mór sínithe na bhfostaithe bheith ann nuair a íoctar é
- Cuir PAYE/PRSI ar ais in am trátha ar aon dul leis an sceideal aontaithe
- Cuir P35 ar aghaidh in am trátha ag deireadh na bliana.

Taifid Tuarastail ar leanúint...

Rúnaí/Airíoch/Glantóir/ Múinteoirí Páirtaimseartha

- Liúntais chomhaontaithe
- Asbhaintí éigeantacha (*Íoc mar a Thuillir, Árachas Sóisialta Pá-choibhneasta*)
- Asbhaintí comhaontaithe (*Cuntas Coigiltis Pearsanta Scoir*)
- Taifid tinrimh
- Cárta asbhaint chánach
- Aistriú Seic/Cistí Leictreonacha

Conarthaí Fostaíochta

- Fostaithe taobh amuigh de mhúinteoirí, Cúntóirí Riachtanas Speisialta
- I bhfoirm scríofa in ionad de bhriathra béil
- Téarmaí agus coinníollacha
- Cur síos ar an bpost
- Laethanta saoire
- Sábháilteacht, An tAcht um Shábháilteacht, Sláinte agus Leas ag an Obair 2005.

Árachas

- Is é dualgas na n-iontaobhaithe (atá tarmligthe don Bhord) ná clúdach árachais cuimsitheach a bhunú
- Cinnteoidh an Bord go ndéanfar gach árachas a shocrú agus a chothabháil
- Ba cheart go mbeadh cóip den pholasaí ar fáil do na páirtithe leasmhara (*e.g. iontaobhaithe, patrún...*)
- D'fhéadfadh scoileanna é a shocrú go nglacfaidh tuismitheoirí clúdach árachais timpiste phearsanta do dhaltaí.

Taifid an Chisteora...

Is éard a bhíonn ann...

- Ráitis bhainc agus comhdhuillí seic
- Anailís ar íocaíochtaí seic
- Taifead ar fháltais airgid
- Comhad sonraisc
- Taifead ar dheontais a fhaightear.

Ráitis Bhainc

- Faightear go míosúil iad ón mbanc
- Comhdaigh de réir ord uimhriúil
- Déan an Dochar Díreach, an tÚs, Aistriú Cistí Leictreonacha, Táillí eile a sheiceáil
- Déan iad a réiteach ar bhonn míosúil.

Réiteach Míosúil...

- Cuir an taisce ar an ráiteas i gcomórtas leis an iontráil sa leabhar fáltas
- Cuir an seic/táille i gcomórtas leis an iontráil sna leabhair íocaíochtaí seic
- Déan é a choigeartú le haghaidh difríochtaí nó easnamh
- Glac an t-iarmhéid deiridh den mhí roimhe (iarmhéid leabhair réitithe) agus na taiscí ar fad don mhí, bain na híocaíochtaí don mhí ón tsuim seo agus tabharfaidh sé seo an t-iarmhéid deiridh don mhí reatha
- Glac an t-iarmhéid de réir Ráiteas Bainc
 - Cuir taiscí nach bhfuil curtha chun sochair ar an Ráiteas Bainc
 - Bain na seiceanna nach bhfuil curtha chun dochair ar an Ráiteas Bainc den tsuim
 - Ba cheart gurbh ionann an figiúr de thoradh seo agus an tIarmhéid Leabhair Deiridh.

Sampla de Réiteach

- Cuid A: Iarmhéid Leabhair a Bhunú ar 29.02.08

Iarmhéid de réir leabhair		251.42
Taiscí de réir leabhar fáltais	3,726.85	
Íocaíochtaí de réir íocaíocht seic	(3,607.91)	<u>118.94</u>
Iarmhéid de réir leabhar		370.36

- Cuid B: Réiteach

Iarmhéid de réir ráiteas bainc		1693.47
Cuir an taisce nach bhfuil curtha chun sochair leis ar 29.02.08 ar neamhní		
Bain seiceanna nach bhfuil curtha chun dochair de ar 29.02.08	(1340.61)	
Cuir seic cealaithe leis	17.50	<u>(1323.11)</u>
Iarmhéid de réir leabhar Iarmhéid		370.36

Tuairisc an Chisteora...

- Ní mór é a chur i láthair ag gach cruinniú boird. Ba chóir go mbeadh na nithe seo a leanas ann...
 - ráiteas cothrom le dáta ar chuntas na scoile
 - sonraí ioncaim agus caiteachais ón gcruinniú roimhe i leith
 - fíor-iarmhéid Bainc ag deireadh na míosa roimhe (réitithe)
 - íocaíochtaí a thitfear dlite roimh an gcéad chruinniú eile
 - aon ioncam dlite sa tréimhse chéanna.

Tuairisc Shamplach do Chruinniú Boird...

€

Iarmhéid i gcás ráiteas bainc ar 31-10-08 <i>(tá an raiteas bainc iniata)</i>	4,300
Lúide seiceanna gan íoc <i>(iaigh liosta seiceanna + méideanna a íocadh ach nár briseadh)</i>	<u>(1,300)</u>
Fíor-iarmhéid Bainc 31/10/08	3,000
Lúide íocaíochtaí gan íoc <i>(déan liosta de na billí atá dlite le híocaíocht sa mhí reatha iniata)</i>	<u>1,000</u>
	2,000
Cuir Ioncam a fuarthas ó 31-10-08	<u>Neamhní</u>
Fíorstaid bhainc	<u>2,000</u>

Mionairgead...

- Á oibriú ag duine amháin agus á sheiceáil go seachtainiúil ag duine ainmnithe
- Ba cheart duillíní mionairgid réamhuimhrithe a úsáid do gach idirbheart
- Fáltais ar cheannacháin le gabháil le duillín sínithe
- Fáltais le comhdú agus le stóráil.

Gníomhaíocht

Suíomhanna Greasáin Úsáideacha

- Suíomhanna Gréasáin féin na gComhlachtaí Patrúin
- www.education.ie
- www.entemp.ie
- www.nera.ie

Léitheoireacht Bhunriachtanach

- An Roinn Oideachais agus Eolaíochta (2007) Comhdhéanamh na mBord agus na Rialacha Imeachta, Rannóga 9 agus 12
- An Roinn Oideachais agus Eolaíochta (2007) Lámhleabhar Eolais do Bhoird Bhainistíochta Bunscoileanna
- Cumann Bhainisteoirí na mBunscoileanna Caitliceacha (2007) Lámhleabhar Bhaill an Bhoird Bhainistíochta

Meabhrúcháin

- Ní mór don chlár bheith sínithe
- Ní mór meastacháin bheith críochnaithe agus curtha ar ais
- Bileoga Eolais
- Ní mór socruithe bheith ann don chéad seisiún (*más ann dó*) oiliúna eile bheith ann
- Tá siad seo i measc na modúl eile atá ar fáil:
 - An Bord mar Aonán Corparáideach (*don bhord ar fad*)
 - Níosanna imeachta Ceapacháin (*don Chathaoirleach agus don Phríomhoide*)
 - Cosaint Leanaí (*don bhord ar fad*)
 - Forbhreathnú ar Reachtaíocht (*don bhord ar fad*)